

**G O D I Š N J A K
G R A D S K O G
M U Z E J A**

broj 6

V A R A Ž D I N 1 9 8 1

Uredništvo:

Libuše Kašpar, Miroslav Klemm, Marina Šimek, Ivanka Štager, Jasna Tomičić

Za nakladnika:

Jasna Tomičić

**U povodu 800-obljetnice grada Varaždina i 40-godišnjice ustanka naroda i
narodnosti SFR Jugoslavije**

Lektura i prijevod:

Bosiljka Paska (hrvatski)

Silvija Šamarija (njemački)

Ivy Kugli-Lentić, Marina Šimek, Ladislav Šaban

Dubravka Reicher-Milosavljević (engleski)

Godišnjak je tiskan u 1000 primjeraka

Pokroviteljstvo NIŠRO Varaždin

Tisak:

NIŠRO Varaždin

Ivy Kugly-Lentić

ADAPTACIJSKI RADovi NA VARAŽDINSKOJ VIJEĆNICI U DRUGOJ POLOVICI 18. STOLJEĆA

Zgrada varaždinske Vijećnice, u kojoj od 16. stoljeća nadalje zasjeda gradska skupština, nije samo jedna od najznačajnijih i najstarijih profanih građevina grada Varaždina, već i jedan od najkarakterističnijih njegovih simbola.

Vijećnica se nalazi u zgradi koja se u 16. stoljeću zvala »Domus lapidea«, tj. kamena kuća, a pripadala je Jurju Brandenburškom, mužu Beatrice Frankopan, udovice iza Ivana Korvina. Markgrof Juraj Brandenburški je 14. prosinca 1523. godine »unser stainen Haus oben am platz zum Warasdin gelegen zu ainen rathaus donirt und geben haben.«¹ Za vlasništvo te »Kamene kuće«, odnosno nove varaždinske Vijećnice, borili su se Varaždinci nakon spomenute darovnice iz 1523. s kaštelanom varaždinske tvrđe Pavlom Kečkešom i njegovim sinom Jurjem. Tako su 11. veljače 1543. godine od kralja Ferdinanda imenovani suci u reviziji parnice Mirko Bradar od Lodomerca, Mihajlo od Ravna, Ivan Guić od Korenjaka i Stjepan od Praškovca dosudili »Domus lapidea« gradu Varaždinu.² Na temelju te sudske presude dade ban Nikola Zrinski 25. siječnja 1544. godine kamenu kuću markgrofa Brandenburškog uvesti u posjed grada Varaždina.³ Pavao Kečkeš protestira u samostanu sv. Egidija de Simigio protiv prisvajanja njegove kuće »Domus lapidea«.⁴ A zagrebački kaptol javlja pak kralju Ferdinandu da je na molbu suca kurije Tome de Nadasd, u parnici između Pavla Kečkeša i grada Varaždina radi Kamene kuće, pozvao grad pred kralja.⁵ Taj spor trajao je i nakon smrti Pavla Kečkeša. Na molbu grada Varaždina nalaže ban Petar Erdödy, svibnja 1560. godine plemićima i ljudima drugih staleža da svjedoče u parnici između grada i Jurja sina Pavla Kečkeša radi Kamene kuće u Varaždinu.⁶ Ban ponovo intervenira 13. ožujka 1563. godine i donosi presudu.⁷ I konačno, 24. listopada 1563. godine izdaje samostan crkve Spasitelja u Kapornaku ispravu o nagodbi između grada Varaždina i Jurja Kečkeša radi posjeda Kamene kuće.⁸

Od trenutka kada su Varaždinci došli u posjed »Domus lapidea«, postaje ta zgrada »Domus praetorea ac senatorea«, tj. gradska Vijećnica u kojoj su se od tada održavale sjednice gradskog vijeća.

Gradska Vijećnica pripadala je jednom od malobrojnih kamenih zdanja drevne varaždinske jezgre. Zgrada Vijećnice« ... bila je sigurno gotička građev-

1. Zlatko Tanodi, Monumenta civitatis Varasдини, II, str. 300, br. 224.

2. Historijski arhiv Varaždin (dalje: HAV), Radikalni arhiv (dalje: Ra), Ra. br. 182/XVII.

3. HAV, Ra. br. 185/XVII.

4. HAV, Ra. br. 183/XVII.

5. HAV, Ra. br. 232/XXI.

6. HAV, Ra. br. 255/XXIII.

7. HAV, Ra. br. 260/XXIII.

8. HAV, Ra. 263/XXIII.

vina, a djelomično možda još i romanička kuća, koja je, vjerojatno, prije prigradnje s Gajeve ulice imala ulaz s današnje dvorišne strane.«⁹ U drugoj polovici 16. stoljeća postaje zgrada gradske kuće pretijesna za potrebe gradske uprave te je 1587. godine cijela općina tražila njenu pregradnju.¹⁰

Drevna »Kamena kuća« pregrađena je tada u renesansnom stilu. Zgrada varaždinske Vijećnice doživljavala je i dalje preinake i pregradnje tijekom 17, 18, i 19. stoljeća.

Nije točno poznato kada je nadograđen karakteristični toranj koji se izdiže nad krovštem iznad centralne osi zgrade, ali »on svakako nije bio sagrađen u doba renesansne pregradnje u drugoj polovici 16. stoljeća, jer »podizanjem tornja na sredini pročelja izmijenila se i lijepa mala renesansna dvorana u 1. katu koja je imala središnji potporanj u obliku renesansne kolumne.«¹¹

Toranj Vijećnice jasno je vidljiv na veduti Varaždina u knjizi Marijine kongregacije iz 1732. godine, kada je »on« već bio izgrađen u današnjem obliku, samo mu je fasada bila druga.«¹²

Najviše je publiciranih radova za ranija razdoblja, tj. do kraja 16. stoljeća, kao i za prvu polovicu 19. stoljeća. O adaptacijama tijekom 18. stoljeća piše M. Ilijanić da se »prema varaždinskom historičaru prof. Wissertu zadnja značajna predgradnja zbila 1793. kada Vijećnica dobiva današnji izgled fasade u duhu kasnog baroka i klasicizma, no spominjući to, ne ulazi u detalje niti citira izvore.«¹³

U vezi s tom napomenom donosim u ovome članku arhivske izvore sačuvane u Historijskom arhivu u Varaždinu koji se odnose na adaptacije što ih je gradska Vijećnica doživjela u drugoj polovici 18. stoljeća, sve do konačne redakcije pročelja 1793. godine.

U dokumentima se spominje da je jedan od najznačajnijih varaždinskih zidarskih majstora iz razdoblja rokoka Jacob Erber (Štajerska, oko 1716 — Varaždin, 7. VI 1776/14 zajedno s ostalim obrtnicima sastavio krajem 1775. ili početkom 1776. godine predračune i troškovnike za adaptacijske radove na zgradi Vijećnice. Erber. je sastavio predračun za zidarske radove na proširenju zgrade koji glasi:

»Maurer Meister Überschlag

Wass zu den Statt Ratt Haus in der Königl. frey Statt Varasdin welches an zwey Seiten verlengert wie auch in verschittenern Veränderung deren Mauern und Gewölbungen nach Lauth des Riss was in denen Matteredialien samt Maurer Arbeith, nöbst Handlanger Tag erforderlich sey wie folgt:

Überschlag zu öbenen Erdt und Ersten Stock betrogen:

130 Klafter Maurer Steiner welche von alten Mauern comp.	
130000 Klafter Mauer Ziegl von alten zur bey hilf	910.—
130 Startin Kalch	520.—

9. Mira Ilijanić, Prilog historijskoj urbanističkoj dokumentaciji Varaždina od postanka do 16. stoljeća, Peristil, br. 6—7, Zagreb 1963—64, str. 16.

10. M. Ilijanić, o. c., str. 16—17.

11. M. Ilijanić, o. c., str. 16—17.

12. Adolf Wissert, Bilješke o nekim varaždinskim kućama, Spomenica varaždinskog muzeja 1925—1935, Varaždin 1935, str. 32.

13. Mira Ilijanić, Prilog dokumentaciji adaptacije gradske vijećnice u Varaždinu, Zbornik zaštite spomenika kulture, Beograd 1964., str. 193.

14. Ivy Lentić-Kugli, Jacob Erber, varaždinski zidarski majstor 18. stoljeća, Peristil br. 18—19, Zagreb 1975—1976, str. 101.

780 Fuhr Sandt	195.—
16 Schlies Eisen dem alten zur bey hilf mit Schmied Arbeith	176.—
6000 Scharnögel zu Brist und Bögen	15.—
800 Tafel Laden zu Brist und Bögen	42.—

Zajedno s još nekim drugim troškovima iznosili su ovi radovi
ukupno 4.550.— Forinti

Überschlag zu den zweiten Stock welcher aufgebohlt und mit Stein Blatten und Wasser Kitt gelöscht nach Laut des Riss ist dar zu nötig:

129000 Mauer Zigel	926.—
80 Startin Kalch	320.—
477 Fuhr Sandt	119,15
28 Schlies Eisen mit Schmied arbeit	308.—
Die Maurer Arbeith betragt sich auf	812.—
Die Handlanger betragen sich auf	384,98

Sveukupna predračunska svota iznosila je 7.423 forinti i 3 krajcara.

Predračun je potpisao Jacob Erber Bürgerlicher Statt Maurer Meister.¹⁵

Iz Erberova predračuna razabire se da je radio prema planu (nach lauth des Riss) koji, na žalost, nije sačuvan. Predračun za klesarske radove na Vijećnici koji podnosi 4. ožujka 1776. godine varaždinski klesarski majstor Johann Michael Tackhner (Graz, oko 1723 — Varaždin, 4. XI 1786/¹⁶ glasi:

»Stein möz Ibr Schlog

Weliches in der K:K: Freyen Stadt Warasdin zu ... Rathus sich in Meiner Stein möz arbeit Lauth bey liegendes Concept auf weliche art zu machen vie folgt:

Erstlich das Portail mit einer altan Nebst der Bristung weliche von Seiten der Stadt gesehe	230.—
Item ... ein Gong Tir mit einen Ziegel Bogen betrogt	8,48
Item in der Wocht Stuben ein Tir Stein betrogt	6,24
Item 11. Fenster Stein betrogt	59,37 ^{1/2}
Item in 2 ^{en} Stock 11. Fenster Stein betrogt	59,7 ^{1/2}
Item die Hautb Stiegen kommen 30 Stiegen Staffel	78.—
Item in 3 ^{en} Stock kommen 13. Fenster Steiner betrogt	57,22 ^{1/2}
Item das doch auf welchen ort ganz mit ver fälzte Stein Blatten Kon werten betrogt auf das gonze Geboy	1280,32
Item dor zu das Wasser Kitt mit welchen Mon die Fugen ver kittet betrogt	180.—
Summa	1.953,51 ^{1/2}

Signatum Vöröstin ten 4. Mörzi 1776.

Johann Michael Täckher
bürgerl. Stein Mötz Meister.¹⁷

Erberov plan, kao što je već spomenuto, nije se sačuvao. Također nije za sada moguće ustanoviti da li je uopće i došlo do izvedbe u proljeće 1776. godine

15. HAV-AGV, br. 101/1781.

16. Ivy Lentić-Kugli, Varaždinski klesari, Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske (dalje: VMIKH), br. 3—4, Zagreb 1974, str. 43 i 46.

17. HAV-AGV, br. 101/1781.

s obzirom na to da je u travnju iste godine izbio katastrofalni požar u gradu. Točniji podaci o adaptacijskim radovima na Vijećnici zabilježeni su u dokumentima Historijskog arhiva u Varaždinu iz 1780 — 1781. godine, dakle već iz poslijepožarnog razdoblja kada je nakon Erberove smrti zidarske radove na Vijećnici preuzeo Johann Michael Taxner (Njemačka, oko 1754 — Varaždin, 18. IV 1788). Taxneru je tijekom 1781. godine isplaćen u nekoliko navrata novac za adaptacijske radove.

U vezi s planiranim radovima na proširenju prostora Vijećnice preporuča gradski senator Matthias Gregorics 14. veljače 1783. godine gradskom Magistratu da se s arendatorom Michaelom Szinkovichem, koji je zaposjeo prizemje Vijećnice, dogovori o mogućnostima popravka gradske kuće.¹⁸ Toj preporuci priložen je i predračun zidarskog majstora Johanna Michaela Taxnera od 11. veljače 1783. godine, koji glasi:¹⁹

»Überschlag

zu einer Reparation in der allhisigen Hochlöbl. Statt Hauss, in welchen die Stiegen zu übermachen, auch zwey burger ärrest, und burgäläb Wohnung in 2ten Stock wird aus dem Sall ein Zimmer, und die arcif über endtert, was bey selben arbeith annoch zu den altem Matteredien erforderlich seyen wird, wie folget:

19000 Mauer Ziegel
 36 Startin Kalch
 216 Fuhr Sandt
 1000 Schar Negel
 10 Tannen Holz

Sig. Warasdin ten 11ten feber 783.

Johann Michael Taxner
 bürgerl. Maurer Meister.«

Iduće 1784. godine, 14 kolovoza, za klesarske radove na Vijećnici podnosi svoj predračun klesarski majstor Johann Michael Tackhner, dakle isti majstor koji je prije požara zajedno s Erberom podnio svoj predračun za radove na Vijećnici.

Tackhnerov predračun glasi:

»Stein Mäz überschlag

Iber einer alhier K.K. freyen Statt Värästiner Rathausses zu ver Besserung dess selben was hier zu notwendige Stein Mäz arbeith gebräucht werte folgt als:

Erstlich ein gewolw tihr oben . . . dann ein gong Tihr	
Stein . . . mit runtten Bogen von harten Stein . . . betrogt	8.6
Item 24 Steigen Staffel . . . betragen . . . von harten Stein	66.46 1/2
Item zwei Camin Tihrl betragen	5.24
Item zu denen Arrest Zimmer zwey Fenster Steiner . . . betragen	8.30
Summa	88.46 For.

18. HAV-AGV, br. 159/1783.

19. HAV-AGV, br. 159/1783.

Dies ob an gemorechter Stein möz arbeith wirt alles von den
Meisters unkosten an Stein gehörigen Bau gestellet.
Signätum Värästin ten 14 Augusti 1784.

Johann Michael Täckhener
burgl. Stein möz Meister.«²⁰

Dogovori sa Szinkovichem nisu uspjeli jer gradski izaslanici izvještavaju 23. kolovoza 1784. godine varaždinski Magistrat da arendator Szinkovich ne želi odstupiti prizemne prostorije Vijećnice jer »u njima toči pivo.«²¹

To nije bilo nimalo čudnovato jer je u »Granarium sub Curia Civitatis« već od 1768. godine držao kavanu Francesco Pompeati,²² te se i nakon požara taj prostor iznajmljivao u različite svrhe.

Zidarski majstor Johann Michael Taxner podnosi 11. kolovoza 1784. godine drugi predračun za zidarske radove koji glasi:²³
»überschlag zu den allhiesigen Hochlöbl. Rath Hauss der Kays. Königl. Freystadt Warasdin was bey selben nach bey liegenden Grund Riss an Matherialien Maurer und Handlanger erforderlich seyen wird wie:

9 Cubic Klafter Mauer zu machen

36 Quadrat Klafter gewölbung abzutragen, und wiederum nay zu machen

3½ Cubic Klafter Mauern zu kassieren . . .«. Za te je radove bila potrebna svota od 557 forinti i 12 krajcera.

Prema svemu sudeći došlo je vrlo vjerojatno već tada do proširenja prostora Vijećnice na dio u Gajevoj ulici, ali bez bivše zgrade pećara Robasza koja je Vijećnici prigradna tek 1833. godine.²⁴ M. Ilijanić napominje da se na »planovima Varaždina iz polovice 18. stoljeća razabire da je već pripojen onaj niži malo uvučeni dio zgrade na početku Kukuljevićeve ulice«²⁵, te da na »Storckovu planu iz 1767. godine susrećemo Vijećnicu spojenu sa kućom u Kukuljevićevoj ulici, ali sjeverni trakt njen u Gajevoj ulici — Robaszova kuća — još nije pripojena.«²⁶

Međutim, između bivše Robaszove kuće u Gajevoj i korpusa drevne Vijećnice nalazi se još jedna starija prigradnja iz 18. stoljeća. M. Ilijanić napominje u vezi s planom prizemlja zapadnog dijela Vijećnice koji je izradio zidarski majstor Greiner 1817. godine, a koji se tiče unutarnjih preinaka prostorija, sljedeće: »Lijepo se međutim vide stari debeli nosivi zidovi vijećnice i jedna prigradna prostorija u Gajevoj ulici za koju međutim ne kaže kada je nastala. Ta prigradnja vidljiva je i na vanjskoj zapadnoj fasadi i na produljenom krovu.«²⁷

Po svojoj prilici spomenuta se prostorija odnosi na proširenje onog dijela Vijećnice koji je 1775—1776. godine planirao Jacob Erber, a oko 1784. godine izveo Johann Michael Taxner.

20. HAV-AGV, br. 759/1784.

21. HAV-AGV, br. 759/1784.

22. Ivy Lentić-Kugli, Prilog istraživanju varaždinskih svratišta, kavana i gostionica u drugoj polovici 19. stoljeća, Godišnjak gradskog muzeja, Varaždin 1975, br. 5, str. 58—59. — I. Lentić-Kugli, Društveni i javni život Varaždina u drugoj polovici 18. stoljeća, VMIKH, br. 344, Zagreb 1978, str. 21.

23. HAV-AGV, br. 759/1784.

24. M. Ilijanić, o. c., str. 193.

25. M. Ilijanić, o. c., str. 191.

26. M. Ilijanić, Historijska jezgra Varaždina prema planu iz 1767. godine, Bulletin JAZU, br. 1—2, Zagreb 1964., str. 29—30.

27. M. Ilijanić, Prilog adaptaciji gradske vijećnice u Varaždinu, o. c., str. 193, sl. 3.

Kao što je već ustanovio A. Wissert »centralni dio vijećnice dobio je otprilike današnju vanjštinu istom 1793. godine«. ²⁸ Na temelju arhivskih podataka iz Historijskog arhiva u Varaždinu saznajemo da je konačnu redakciju pročelja i tornja Vijećnice izveo varaždinski zidarski majstor Franciscus Lossert (oko 1748 — Varaždin, 31. V 1804) koji je nakon Taxnerove smrti (1788. godine) preuzeo radove na Vijećnici.

Još za Taxnerova života traži Ugarsko namjesničko vijeće iz Budima 15. ožujka 1805. godine da varaždinski Magistrat dostavi planove za adaptacijske radove na Vijećnici. ²⁹ Godine 1792. ponovno nalaže Magistratu da smjesta javi kako se mogao upustiti u troškove popravka Vijećnice i tornja (iznosili su 3.000 forinti) a da prethodno nije tražio dozvolu i odobrenje Komore. S time u vezi zahtijeva da Magistrat pošalje plan i troškovnike, a ukoliko su popravci već izvršeni, tada je potrebno poslati i račune za izvršene radove. ³⁰

O konačnoj redakciji pročelja i tornja krajem 18. stoljeća saznajemo iz arhivskih izvora prema kojima je zidarski majstor Franciscus Lossert zajedno s klesarskim majstorom Leopoldom Wietterom (Wieter, Vieter, Wieler, Winter) vršio zidarske, odnosno klesarske radove od 1789. do 1793. godine.

Franciscus Lossert podnosi 22. svibnja 1791. godine iskaz za ciglu, crijep i vapno potrebno za radove na Vijećnici i na ostalim zgradama koje su pripadale gradu. ³¹

Kako je velik dio adaptacijskih radova već 1792. godine bio dovršen, to varaždinski Magistrat šalje Vijeću samo planove za obnovu tornja. U popratnom dopisu 1. ožujka 1792. godine piše sljedeće: »Quando quidem Domus Praetorea ac Senatorea in Statu intrinseco totaliter parata habetur turrim ad eandem Domum (: tamquam scutum Civitatis :) necessariae Anno priore exstruit capisset ac propter iminentem Authumnis et Hiemis inguenti humiditatem a tali capto labor plane hoc currente Anno terminari posset, vi rucumentri muneris mei primo Profilum Sub A Turrim trium, quarum una ad beneplacitum Amplissimi Magistratus adaptando relinquitur, dein Sub No. 1 Francisci Lossert Murariorum, Sub No. 2 Gaspari Waller, Lignariorum Magistri, Sub No. 3 Leopoldi Vieter Lapidariae ac denique Sub No. 4 Josephi Zweifel laminary sumptum projectum, Amplissime Magistratui dum fine necessaria revisionis et aprobatonis substerneret, una modo inchoando, ac consumando hoc labore informari cupio...« ³²

Planove za obnovu tornja izradio je već 1790. godine Franciscus Lossert. Njegov troškovnik glasi: ³³

»Maurer Überschlag über das Stadt Rathaus in Warasdin, was noch bey der Anfertigung des Thurm an Materialien, Maurer und Tagköhner erforderlich seye wie folgt:

17 000 Mauer Ziegel
20 Startin Kalch
100 Fuhr Sandt«

28. A. Wissert, o. c., str. 32.

29. HAV-AGV, br. 400/1785.

30. HAV-AGV, br. 986/1792.

31. HAV-AGV, br. 780/1791.

32. HAV-AGV, br. 837/1792.

33. HAV-AGV, br. 836/1792.

U Historijskom arhivu u Varaždinu sačuvani su i Lossertovi planovi za obnovu tornja Vijećnice. Na planu su prikazana tri nacrti tornja označena slovima A, B, C. Prema troškovniku klesarskog majstora Leopolda Wiettera proizlazi da je Magistrat odabrao plan označen slovom »C«, dok je nacrt označen slovom »B«, najslbličniji današnjem izgledu tornja Vijećnice. Plan je signirao u desnom donjem uglu Franciscus Lossert.³⁴ (Sl. 7.)

Kao što je već ranije spomenuto, radio je na obnovi pročelja i klesarski majstor Leopold Wietter. On sastavlja 4. kolovoza 1790. godine troškovnik za klesarske radove koji glasi:³⁵

»Überschlag über die hier unten angeschriebene Steinmetz arbeit zu den Rath Haus, die erforderlich ist, nach vorgebung des Plan C, wie das Hochlöbl. Magistrat beschlossen hat wie folget:

A) eine Eingang Thir	Fl.	10.—
eine Antritt Tafel dazu		18.—
B) Das Bartheil mit der Aldan		156.—
E) eine Thür auf die Aldan hinaus		12.—
F) Ein Fenster in ersten Stock zusammen sein 4 Fenster macht		40.—
G) ein Fenster oben ersten sind zwey macht		8.—
H) das Gesims mit der Waff auf dem Thurm		17.—
I) das Oveil Fenster auf dem Thurm		5.—
Zu der Stiegen kommen 24 Stück Stafel		57.36
Auf die Plazel bei der Stiegen die Platten		10.—
	Summa	333.36 Fl.

Prema tome je vidljivo da je klesarski majstor Leopold Wietter izveo kamenu portal Vijećnice zajedno s balkonom, atikom i gradskim grbom na tornju. Klesar Wietter moli prije 23. svibnja 1794. godine da mu Magistrat isplati ostatak njegovih potraživanja za klesarski rad na Vijećnici.³⁶ (Sl. 9.)

Interesantno je napomenuti da su svi obrtnički predračuni za definitivnu obnovu pročelja Vijećnice i tornja bili gotovi već prije 4. kolovoza 1790. godine jer na predračunu Leopolda Wiettera potvrđuje varaždinski Magistrat »da su potvrđeni i prihvaćeni predračuni svih majstora koji izvode spomenute radove.«³⁷

Kasnobarokno pročelje varaždinske Vijećnice s ranoklasicističkim značajkama bilo je dovršeno 1792—1793. godine. Vjerojatno je prvobitni i, na žalost, nestali Erberov plan doživio u poslijepožarnom razdoblju modifikacije i preinake u duhu novog klasicističkog stila koji se u razdoblju nakon požara 1776. godine sve više afirmirao u varaždinskoj arhitekturi. Na pročelju Vijećnice radili su, dakle, oko 1780. do 1788. godine Johann Michael Taxner, a od 1789. do 1793. godine Franciscus Lossert. Klesarske radove obavljao je najprije Johann Michael Taxner, a zatim Leopold Wietter. (Sl. 8.)

U vezi s konačnom redakcijom pročelja interesantno je napomenuti da je tom prilikom od urara Christiana Mallera iz Radgone (Radkersburga) nabavljje-

34. HAV-AGV, br. 836/1792.

35. HAV-AGV, br. 191/1794.

36. HAV-AGV, br. 191/1794.

37. HAV-AGV, br. 191/1794.

na i nova ura za gradski toranj. Varaždinski Magistrat sklapa 28. prosinca 1792. godine u Varaždinu ugovor s urarom iz Radkersburga Christianom Mallerom za postavljanje nove ure na tornju Vijećnice i popravka ure na tornju crkve sv. Vida. Urar Maller »...Erstens verobliigert sich Urmacher auf eine ganz neue Uhr za den Rathhaus Thurm mit Vinkl und Stundschlag dan Theil der Planeten Kugel samt Vinkl und Stund zeiger verfertigen... Dan eine Uhr zu S. Veith (vozu die Stadt die Materialien so bey der Stadt Uhr dermahlen waren gibt) zu reparieren...« Nova je ura za toranj gradske Vijećnice stajala je 100 forinti, a popravak ure sv. Vida 50 forinti.³⁸ Maller obavještava 7. svibnja 1793. godine varaždinski Magistrat da je ura za toranj Vijećnice gotova, i neka mu jave da li je na tornju Vijećnice već sve pripremljeno za njeno postavljanje.³⁹ Maller traži 9. lipnja 1793. godine da mu Magistrat pošalje propusnicu za dostavu ure na varaždinsku Vijećnicu.⁴⁰ Magistrat mu odgovara 31. siječnja 1794. godine da mu po svoje čovjeku šalje 29 forinti za toranjsku uru Vijećnice kao i za uru određenu za toranj crkve sv. Vida, te ga moli da obje ure dopremi u roku od 14 dana u Varaždin i da sâm tom prilikom dođe u grad.⁴¹

Već 9. veljače 1794. godine potvrđuje Christian Maller primitak svote od 29 forinti za obje toranjske ure.⁴²

Na temelju arhivske dokumentacije iz Historijskog arhiva u Varaždinu rasvijetljena je kronologija adaptacijskih zahvata na zgradi varaždinske Vijećnice za razdoblje od 1776. do 1793. godine.

U prvoj polovici 19. stoljeća nastavljaju se radovi na unutarnjim preinakama prostorija Vijećnice,⁴³ kao i prigradnja bivše kuće pećara Robasza u Gajevoj ulici, dakle radi se na korpusu vijećničke zgrade.⁴⁴

38. HAV-AGV, br. 2451/1792.

39. HAV-AGV, br. 1002/1793.

40. HAV-AGV, br. 1215/1793.

41. HAV-AGV, br. 292/1794.

42. HAV-AGV, br. 591/1794.

43. M. Inijanić, Dokumentacija adaptacije gradske vijećnice u Varaždinu, o. c., str. 193.

44. M. Ilijanić, o. c., str. 193., sl. 3.

**»DIE ERNEUERUNGS — UND ADAPTIERUNGSARBEITEN AN DEM VARAZDINER
RATHAUSGEBÄUDE IN DER ZWEITEN HALFTE DES 18. JHS.«**

Das Varaždiner Rathaus ist nicht nur eines der ältesten profanen Gebäude dieser Stadt, sondern es wurde zum charakteristischen Symbol von Varaždin.

Der Markgraf Georgius von Brandenburg, zweiter Gemahl von Beatrice Frankopan, der Witwe von Joannes Corvin, hatte im Jahre 1523. »unser stainen Haus oben am platz zum Warasdin gelegen, zu einen rathausz donirt und geben haben«. Dieses romanisch-gotische Gebäude hatte seit der zweitwen Hälfte des 16. bis zur ersten Hälfte des 19. Jhs. viele Veränderungen und Umbauten erlebt. Eine der letzten bedeutenden Umbauten des Rathauses erfolgte im Jahre 1793., als das Varaždiner Rathausgebäude seine heutige Hauptfassade erhielt.

Die bisherigen Forschungen befassten sich insbesondere mit den Umbauten und Adaptierungen dieses Gebäudes in der zweiten Hälfte des 16. und in der ersten Hälfte des 19. Jhs. Es fehlten die Archivdokumente für die in der zweiten Hälfte des 18. Jhs. ausgeführten Arbeiten.

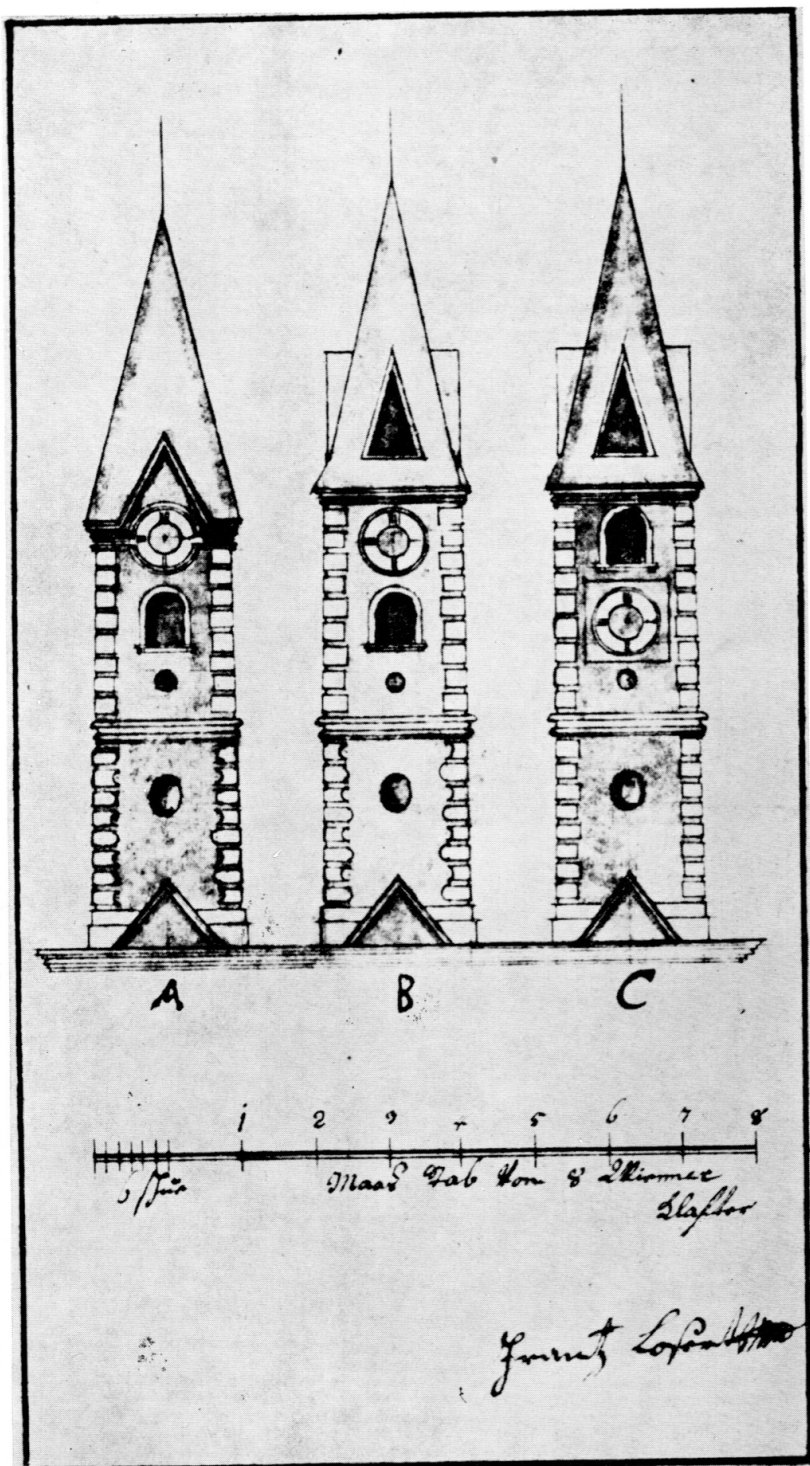
Unmittelbar vor der katastrophalen Feuersbrunst, welche im Jahre 1776. die blühende Stadt vernichtete, verfertigte einer der bedeutendsten Varaždiner Baumeister des Rokoko's Jacob Erber (Steiermark, um 1716. — Varaždin, 7. VI. 1776.) den Plan und die Kostenüberschläge für die Vergrößerung des Rathauses. Leider sind uns seine Pläne nicht erhalten geblieben. Den Kostenüberschlag für die Steinmetzarbeiten verfasste der Steinmetzmeister Johann Micheal Tackhner (Graz, um 1723. — Varaždin, 4. XI. 1786.) am 4. März 1776.

Es ist ungewiss, ob diese Arbeiten damals auch wirklich begonnen haben, da ja schon im April die fürchterliche Feuersbrunst über Varaždin hereinbrach, und schon im Juni der Baumeister Erber starb.

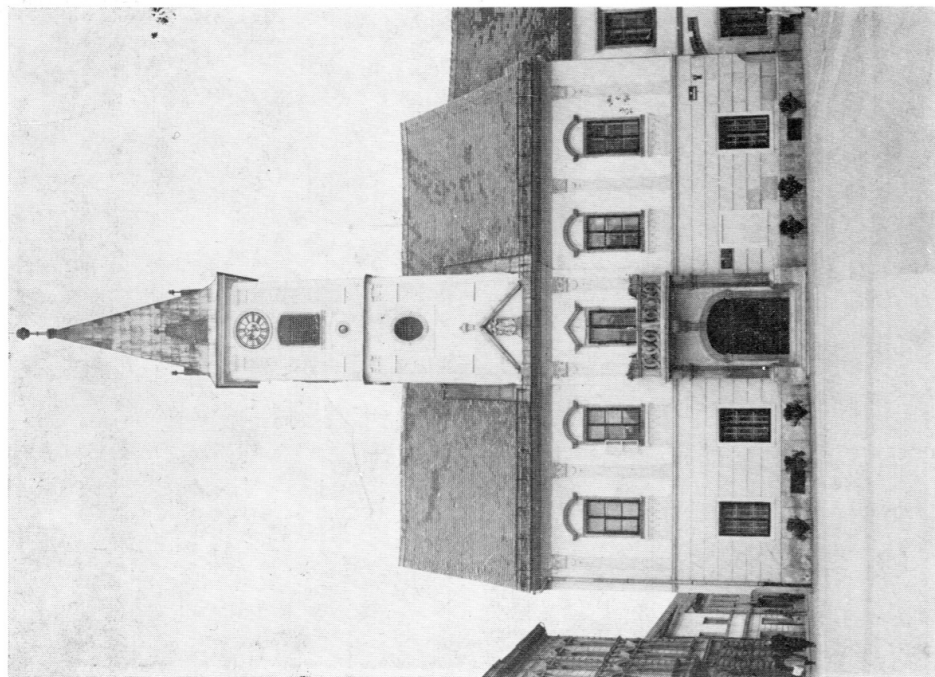
In den folgenden Jahren (1780.—1788.) arbeitete der Maurermeister Johan Michael Taxner (Deutschland, um 1754. — Varaždin, 18. IV. 1788.) mit dem Steinmetzmeister J. M. Tackhner an den Adaptierungsarbeiten des Varaždiner Rathauses. Nach Taxners Tod (1788.) übernahm diese Arbeiten der Maurermeister Franciscus Lossert (um 1748. — Varaždin, 31. V. 1804.), welcher auch die Pläne für die Erneuerung des Rathausturmes im Jahre 1790. (an) verfertigte. Die Steinmetzarbeiten führte der Steinmetzmeister Leopold Wietter aus, welcher das Hauptportal, den Balkon und das Stadtwappen am Turm des Rathauses anfertigte.

Die Arbeiten an der Hauptfassade des Rathauses wurden im Jahre 1793. beendet.

Die neue Turmuhr am Rathausturm wurde vom Radkersburger Uhrmacher Christian Maller im Jahre 1794. aufgestellt und angefertigt.

7. Načrt za obnovu tornja Vijećnice (Franciscus Lossert, 1790. godine)

8. Pročelje gradske Vijećnice u Varaždinu
(Foto: Nino Vranić, Zagreb)

9. Portal balkon i gradski grb varaždinske Vijećnice
(Leopold Wietter, 1793. godine)
(Foto: Nino Vranić, Zagreb)